

הערכה חלופית באזרחות - עמותת רטורנו

מגישות: אושר הרוש, הלל פלצ'י,
ליהי הרוש ושרון דב"ש

תוכן עניינים:

מבוא:	היכרות	עם
העמותה.....		
2....		
שלב ראשון:	בדיקה	עיונית - חלק
איש.....		2.....
הלל		
פלצ'י.....		
2.....		
אושר		
הרוש.....		
4.....		
ליהי		
הרוש.....		
5.....		
שרון		
דב"ש.....		
5.....		
שלב ראשון:	בדיקה	עיונית - חלק
קבוצתי.....		6.....
שלב שני:		בדיקה
מעשית.....		
7.....		
שלב שלישי:		רפלקציה
אישית.....		11.....
הלל		
פלצ'י.....		
11.....		
אושר		
הרוש.....		
12.....		
ליהי		
הרוש.....		
12.....		
שרון		
דב"ש.....		
12.....		

רביעי:	שלב	תוצר.....
		13.....
רפלקציה	חמישי:	שלב
13.....		קבוצתית.....
		ביבליוגרפיה.....
		14.....

העמותה הנבחרת: רטורנו

מגישות: אושר הרוש, ליהי הרוש, שרון דב"ש והלל פלצ'י

מבוא:

תיאור המטרות והפעולות המרכזיות של העמותה:

מטרת העמותה היא להפעיל מרכזי חינוך, הוראה והדרכה נגד התמכרויות. להכין ולפתח תכניות לימודים למתמכרים. להקים ולהפעיל מערך הרצאות וייעוץ בתחומי התמכרות, לגופים ממשלתיים ולמרכזים קהילתיים. הכשרת מדריכים בתחום הספורט והרכיבה על סוסים. הפעלת מדרשה תורנית למטופלי רטורנו.

מדוע בחרנו בעמותה:

נושא הסמים הוא נושא שקיים בחברה שלנו ועולה כל פעם מחדש, כאשר אנחנו שומעות על מקרים שבהם אנשים מתו משימוש בסמים ואלכוהול או נפגעו מכך קשות ולא מעט מהמקרים קשורים לבני הנוער. בתור

נערות מתבגרות זה נושא שמאוד משמעותי לדבר עליו כי יש לנו הרבה חשיפה לנושא ואנחנו צריכות לדעת מה יכול לגרום לשימוש בסמים ואלכוהול, איך למנוע שימוש, ומה התוצאות של השימוש, ולכן חשוב לנו לחקור על כך ולשמוע סיפורים ממוסד המטפל במקרים כאלה. אנחנו לא חשופות לעמותות המטפלות בגמילה ביומיום, בעיקר עם נערים בגילנו, וזה מסקרן לדעת מה התהליך שהמטופלים עוברים ומה זה סמים ואלכוהול בעצם. בנוסף רטורנו הוא מוסד הגמילה הדתי היחיד בארץ ואנחנו בתור נערות דתיות מעוניינות לדעת איך מתפעלים מוסד גמילה תוך כדי שמירה על הדת, מדוע בחרו שהמוסד יהיה דתי, ולמה אין עוד מוסדות גמילה דתיים.

מהם האתגרים העומדים בפניה:

העמותה היא גוף דתי ולכן הם צריכים לשמור על הפרדה בין גברים לנשים ובין נערים לנערות ולהתאים את האופי ותפעול העמותה לאורך החיים הדתי וזה עלול להיות אתגר. בנוסף, בגלל אופייה הדתי עלולים להיות לעמותה קשיים בלקבל אנשים לא יהודיים.

האם העמותה נתונה למחלוקת ציבורית ולמה:

העמותה לא נתונה למחלוקת ציבורית מכיוון שמטרתה חשובה ומשמעותית בכל קהילה בחברה הישראלית. העמותה רוצה לעזור לגברים, נשים, נערים ונערות לרפא את עצמם. היא עושה זאת על ידי מציאת הכאב והטראומה שגררה את אותם אנשים להשתמש בסמים ואלכוהול ולעזור להם לסגור את הפצע הזה, ובכך לעזור להם למנוע שימוש נוסף בעתיד. העמותה התפרסמה רבות לטובה אך בין הפרסומים עלה כי לעמותה ולמשרד הרווחה אין תקשורת טובה. (כתבה על חוסר התקשורת - אתר מקום).

שלב ראשון: בדיקה עיונית

חלק א': אישי

- הלל פלצ'י-

1. מקור 1: היקף התופעה הנבדקת

המשרד לביטחון פנים: אלימות, סמים ואלכוהול - תמונת מצב לאומית 2019

שימוש בסמים: בשנים האחרונות ניכרת עלייה בשימוש בסמים בישראל.

טבלה המתארת את המגמה:

שנה:	שיעור תיקי השימוש בסמים בקרב האוכלוסייה הכללית:
2008	24,154
2009	26,225
2010	23,286
2011	25,425
2012	23,134
2013	23,222
2014	20,767
2015	20,955
2016	23,568
2017	26,513

גידול סמים: בשנים האחרונות ניכרת עלייה בגידול הסמים בישראל.

טבלה המתארת את המגמה:

שנה:	שיעור תיקי גידול הסמים בקרב האוכלוסייה הכללית:
2008	7,706
2009	8,162
2010	8,139
2011	7,269
2012	6,584
2013	6,878
2014	8,289
2015	9,877
2016	9,923

2017	12,155
------	--------

שימוש באלכוהול: בשנים האחרונות ניכרת מגמה יציבה בשתיית אלכוהול בקרב תלמידי י"א. מדדו את המגמה על ידי שאילת התלמידים באותם גילאים מספר שאלות - האם יצא להם להיחשף ללחץ חברתי לשתיית משקאות אלכוהוליים? / האם נתקלו בתלמידים שהשתכרו? / האם תלמידים בשכבה שלהם מרבים להשתכר באירועים חברתיים?
טבלה המתארת את המגמה:

שנה:	אחוז התלמידים שענו בחיוב על השאלות:
תשע"ה	31%
תשע"ו	33%
תשע"ז	32%
תשע"ח	32%

2. מקור 6: דוגמא ספציפית מהתקשורת

הסמים, הכלא והאוכל: הסיפור המדהים של גיא זמורה

בכתבה מסופר על גיא זמורה, מכור לשעבר. בילדותו הוא עלה במשקל ובעקבות כך הרגיש רע עם עצמו, היה מתוסכל ועצבני ונעשה מושא להצקות, רב עם מורים והבריז משיעורים. בגיל 12 אביו נטש את המשפחה והוא חווה קריסה שבעקבותיה החל להשתמש בסמים. בגיל 16 נכנס לגמילה הראשונה בעקבות התמכרות לסם הפיצוציות נייס גאי, ולאחר שבוע פרש מהגמילה בעקבות הקושי הפיזי והנפשי. לאחר הגמילה עבר לגור אצל בעל העסק בו עבד והיה אצלו במעצר בית לשלושה חודשים. בעקבות כך הגיעה הנפילה הגדולה וזמורה התמכר לסמי הזייה קשים.

הצבא לא רצה לגייס אותו והוא קיבל ארבע פעמים סירוב, אבל המשיך להתעקש על כך כי היה חשוב לו להתגייס ולעשות לפחות פעם אחת משהו שאנשים בגילו עושים. בסופו של דבר הצבא קיבל אותו ל"חוות השומר". עד הלילה לפני היום שבו נסע לבקו"ם, הוא היה על סמים, ולכן בטירונות נאלץ להיכנס לתהליך גמילה עצמאי בסתר. את הטירונות שנמשכה שלושה חודשים וחצי, הוא סיים כמצטיין פלוגתי.

למרות המסגרת הצבאית הכעס חזר וזמורה נפל שוב לשימוש בסמים, ונזרק מהיחידה. לאחר שנזרק מהצבא הוא החל לסחור בסמים וכשנתפס, נשפט ונשלח למעצר שאמור היה להימשך שנה וחצי, אבל הוא דרש ללכת לרטורנו - מוסד גמילה.

כשהגיע לרטורנו הוא היה הכי צעיר. בתוך שהותו שם הוא היה בתורניות מטבח שבהתחלה היו קשות לו, אך לאחר תקופה הוא התאהב בתחום והחליט לעסוק בו לאחר הגמילה. תשעה חודשים אחרי שיצא ממוסד הגמילה הוא התחיל לעבוד יחד עם בן דודו במסעדת TOMMY'S, ועם הזמן הוא הפך לשותף. זמן קצר לפני פרוץ הקורונה הוא החליט לקנות את העסק מן הדוד כדי לפתוח שם מקום חדש משלו. בסוף הראיון זמורה משתף כי החלום הכי גדול שלו הוא "לעזור לאנשים כמוני שרוצים לצאת מהסמים, ולחיות את החלום".

• אושר הרוש-

1. מקור 2: טיפול המדינה בנושא

הטיפול במכורים לסמים ולאלכוהול בישראל

כיום אין בישראל חובת גמילה. כאשר האדם המכור מהווה סכנה לעצמו ולציבור, אפשר לכפות עליו טיפול פסיכיאטרי הכולל גמילה, אולם צעד זה ננקט במקרים קיצוניים בלבד, שכן היעילות של גמילה בכפייה מוטלת בספק. עם זאת, המדינה מעודדת מכורים לפנות לטיפולי גמילה באמצעות גורמי רווחה ברשויות מקומיות

וגורמי שטח ייעודיים הפועלים בקרב אוכלוסיית קצה (לדוגמה - פרויקט לוינסקי של הרשות למלחמה בסמים, התחנות לחלוקת מזרקים ומרפאת לוינסקי למחלות מין). גם מכורים השוהים במסגרות כליאה לאחר שהורשעו בעבירות או נתונים במעצר אינם מחויבים להשתתף בתוכניות גמילה, אך במתקני השב"ס ניתן עידוד לאסירים המשתתפים בתוכניות גמילה במסגרת הליך השיקום. אסירים מכורים אינם יכולים להתחיל הליך שיקום בלי להשתלב בתוכנית גמילה. בבית-משפט השלום בתל-אביב נערך מאז שנת 2003 פיילוט של הפעלת בית-דין לסמים. בית-הדין לסמים הוא למעשה תוכנית גמילה בליווי בית-המשפט. בתוכנית זו מכור יכול להיכנס להליך גמילה בפיקוח בית-המשפט כחלופת מאסר, ובלבד שהוא עומד בתנאי התוכנית.

2. מקור 6: דוגמא ספציפית מהתקשורת

"אם בית המשפט היה מכריח את יולי להישאר כאן, אולי הסוף היה אחר"
איליה שקון ברגעיה האחרונים של יולי זולקוביץ'

בכתבה מסופר על יולי, צעירה כבת 18 שנמצאה מתה בדירה בתל אביב כתוצאה מצריכת מנת יתר של סמים. על פי החשד, הסמים סופקו לה על ידי בן זוגה איליה שקון. המשפחה חושפת את התיעוד שצילם בן זוגה רגעים לפני מותה, בהם יולי נראית תחת השפעת סמים ובהכרה מעורפלת. לדברי ההורים, איליה לא סייע ליולי שהייתה באותה שעה במצב קשה מאוד ושלה את הסרטון לחבריו.

חבריה והמטפלים ברטורנו טוענים שהיה אפשר לעזור לה: "ההחלטה שלה לצאת מפה נבעה ממשבר רגשי, אם בית המשפט היה מכריח את יולי להישאר כאן, אולי הסוף היה אחר".

המקרה הטרגי של יולי זולקוביץ מעלה סימני שאלה לגבי יכולת הבחירה של מכורים, המונעים מהדחף להמשיך להשתמש. השאלה הופכת לקריטית כשמדובר בצעירים מתבגרים בני 18 בלבד.

• ליהי הרוש-

1. מקור 3: פעילות העמותה בנושא

אתר רטורנו

פעילות העמותה מונעת מהנערים והנערות להיכנס לעולם ההתמכרויות ונותנת כלים- כמו התמודדות רגשית ויכולת לבקש עזרה מול אתגרי החיים.

ברטורנו יש קהילות המתאימות לכל אדם לפי צרכיו. קהילת נוער שבה מסייעים בגמילה ועוזרים להשלים תעודת בגרות. קהילת בוגרים נפרדת בין נשים לגברים, אשפוזית המיועדת לנשים בגילאי 14-35 שמשמשות בסמים, אלכוהול, מין ומכורות להם או נמצאות בסיכון גבוה לכך. בנוסף, ברטורנו יש אפשרות לקבל יעוץ אישי מאנשי המקצוע ומרכז אמבולטורי (מרכז מפגשים) הנותן טיפול ועזרה לבני/בנות זוג, או הורים לנערים ונערות מכורים. הפעולות מתקיימות במרכז רטורנו אך העמותה מספקת גם סדנאות והרצאות בתוך בתי הספר, תיכונים וקהילות.

2. מקור 4: ניתוח פעולות העמותה

גידסטאר

לעמותה מספר מקורות תקציביים, להלן המקורות:

מחזור תקציבי שנתי: 28,235,709 ש"ח (2020)

תמיכות ממשלתיות: 152,361 ש"ח (2021)

מספר מתנדבים: אין מספר ידוע וקבוע, אבל יש מספר בנות שירות.

הקצבות ותמיכות מהמדינה: 682,820 ש"ח

תרומות מחו"ל: 473,344 ש"ח

תרומות מישראל: 108,578 ש"ח

על פי הנתונים אפשר לראות שרוב התרומות מגיעות מחו"ל ולא מהארץ, אך רוב התמיכה מגיעה מהקצבות המדינה.

• שרון דב"ש-

1. מקור 2: טיפול המדינה בנושא

שיטות גמילה

משרד הבריאות הוא המשרד שאחראי לטיפול בעיית ההתמכרות לסמים (או חומרים מסוכנים אחרים). לפי האתר של משרד הבריאות אם בן אדם צריך גמילה הצעד הראשון הוא ללכת לאישפוזית. יש מספר אישפוזיות ברחבי הארץ שכל אחת מותאמת לסוג אוכלוסיה אחר (בני נוער, דתיים, וכו'). זמן השהות באישפוזית הוא בן שבועיים לשלושה למבוגר ובסביבות 3 חודשים לבן נוער.

האישפוזית היא רק החלק הראשון בתהליך מאוד ארוך של גמילה ומטרתה זה לגמול גופנית את המכור ולהכין אותו נפשית לשלבים הבאים של גמילה לכן בכל אישפוזית יהיו צוות רפואי וכן צוות פסיכו-סוציאלי. משרד הבריאות גם מדגיש שוב ושוב שגמילה גופנית בלבד ללא המשך טיפול לא תהיה יעילה ולא תעזור בכלום.

התנאים לקבלת מכור לאישפוזית הם:

-תושב ישראל בגיל 18 ומעלה (אם בן נוער אז 14 ומעלה)

-נקבע לפי בדיקת שתן שהוא השתמש בתרופות, אלכוהול או סמים לרעה

-לפי שיקול דעת רפואי, זקוק לטיפול באשפוז ומסכים לקבל את סוג טיפול זה.

(גם תיירים יכולים ללכת לאישפוזית אבל רק בתנאים מסויימים)

טיפול באשפוזית במסגרת הציבורית ובמימון משרד הבריאות יעלה לבן אדם בוגר (מעל 18) 600 שקלים, לתיירים זה מחיר מלא ובאשפוזיות פרטיות זה לפי האשפוזית.

2. מקור 5: פעילות העמותה

האתר של רטורנו

ברטורנו מאמינים שלכל סוג התמכרות (אוכל, סמים, אלכוהול וכו') מגיע טיפול הגון ולכן מסייעים לכל מי שפונה אליהם. קיימת מערכת שעוזרת לבני זוג או הורים של המטופל להתמודד עם האשפוז של היקר להם.

ברטורנו קיימת גם מערכת שמתערבת למקרה שיש מכור שלא מוכן להתאשפז.

ברטורנו יש ימי עיון כדי שאנשים יוכלו לזהות את בעיית ההתמכרות וכיצד לטפל בה.

מוסד הגמילה פיתח שיטה מיוחדת בעלת 12 צעדים שרבים באים לחזות בה. השיטה היא כחלק מדרך החיים ברטורנו ומסייעת למטופל לבחור בדרך חיים בריאה וטובה.

רטורנו זה מכון גמילה דתי ולכן הנשים והגברים מטופלים בנפרד וגם קהילות הנוער שיש באישפוזית נפרדות לנוחות המטופלים.

חלק ב': שילוב מידע

סיכום המקורות:

ניתן לראות ממגוון הכתבות והמקורות שבהן עסקנו כי מטרת העמותה היא גמילה ממגוון התמכרויות (סמים, אלכוהול, מזון ועוד). רטורנו מאמינים כי לכל התמכרות מגיע טיפול הגון והם מקבלים אליהם כל מכור המעוניין בטיפול. בנוסף אפשר לקבל בעמותה ייעוץ ותמיכה מאנשי מקצוע למשפחות המכורים, להשתתף בהרצאות בנושא וכדו'.

כל **האזרחים** ורק האזרחים במדינה רשאים לקבלת מענה מהמדינה למעט מקרים מסויימים שבהם גם תיירים רשאים לקבל טיפול. אם **אזרח** מכור לדבר מסוים ישנם מספר דרכים לגשת למוסד גמילה כמו רטורנו: במדינת ישראל אין חוק חובת גמילה אבל במקרה הצורך בית המשפט נותן צו כתחליף למאסר (בלבד שהוא עומד בתנאי התוכנית), בחירה או כחלק מטיפול פסיכיאטרי הכולל גמילה כדי לשמור על **הזכות לחיים וביטחון** הכלל והפרט (רק במקרים קיצוניים ביותר מכיוון שיש שאלה האם הטיפול באמת יעיל). לרטורנו ספציפית ישנה ועדת קבלה שבה מחליטים לקבל אנשים בלי בעיה פסיכיאטרית ועם מוטיבציה לגמילה.

- **אזרח** - מעמד חוקי ממנו נובעות זכויות וחובות (התנאים לקבלת האזרחות משתנים ממדינה למדינה). הזכויות העיקריות: הגנה על בטחונו, הצבעה בבחירות, זכות כניסה למדינה, חופש עיסוק במדינה, זכויות סוציאליות. החובות העיקריות: ציות לחוק, חובות על פי חוק (תשלום מיסים ושירות צבאי או לאומי).

- **הזכות לחיים וביטחון** - אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם/ לכל אדם זכות לחיים וביטחון אישי. הזכות לחיים וביטחון, חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים

למרות הכל, בגלל שאין חובת גמילה במדינת ישראל ישנו **התנגשות בין זכויות**. מצד אחד לכל אחד יש את **הזכות לחירות** והוא חופשי לעשות מה שהוא מוצא לנכון, ומצד שני בן אדם מכור שבא עם רקע של בעיות נפשיות או פסיכיאטריות עלול לפגוע בעצמו ובסביבה ולפגוע **בזכות לחיים וביטחון** של הסובבים אותו.

- **התנגשות בין זכויות (או בין זכות לאינטרס ציבורי)** - הזכויות הן יחסיות/ אינן מוחלטות – הן סותרות לא פעם זו את זו ובאף חברה אנושית הן אינן ניתנות להגשמה באורח מלא. לכן במקרה של התנגשות בין זכויות או בין זכות לאינטרס ציבורי נדרש איזון סביר בין הזכויות/ פגיעה מידתית בזכות הנפגעת. העילות הבסיסיות המוצדקות להגבלת זכויותיו של אדם היא כאשר מימושן פוגע בזכויות הזולת או באינטרס הציבורי.

- **הזכות לחירות** - לכל אדם זכות לחיות/ להחליט/ לעשות/ לפעול/ להימנע מפעולה/ לבחור/ לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי - (היבט חיובי). אין לשלול את חירותו של אדם על ידי מעצר או על ידי הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו - (היבט שלילי). מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות - בתוכן גם חופש הבחירה*. חוקים רבים בכל חברה מגבילים בהכרח את הזכות לחירות ונגזרותיה וגבולות הפגיעה הסבירה שנויים במחלוקת ציבורית בכל חברה דמוקרטית * חופש הבחירה – החופש של כל אדם לבחור לעצמו כיצד לחיות את חייו.

אנחנו תומכות באידיאולוגיה של המדינה לגבי טיפול במכורים לסמים (שאינן חובת גמילה), בגלל שעולה מהמחקר (ומהראיונות) כי לכפות על אדם לעבור תהליך גמילה זה לא בהכרח יעיל, הרבה אנשים מכורים שלא מעוניינים בתהליך בורחים או עלולים לפגוע בעצמם ובאחרים.

שלב שני: בדיקה מעשית

ראיונות:

ראיון עם רותי פלצ'י מנהלת בית ספר ברטורנו:

מה התפקיד שלך ברטורנו?

אני מנהלת בית הספר - אני אחראית על שגרת הלימודים של התלמידים.

למה בחרת לעבוד בזה?

אני תמיד אהבתי לעבוד עם נוער בסיכון, שמעתי על רטורנו וחשבתי שזה טוב. בהתחלה חשבתי לעבוד כמדריכה ובתחום הטיפול אבל לא בהוראה. העבודה ברטורנו היא בבית ספר אבל לא כמו בית ספר רגיל.

מהם הערכים המרכזיים ברטורנו?

הערכים שעובדים עליהם עם המטופלים הם כנות פתיחות ונכונות. צריך לדעת לשתף, לרצות את הטיפול, להיעזר אחד בשני. עבודה קבוצתית, ערך של קבוצה, שיתוף. המטרה היא ליצור אורח חיים נורמטיביים ללא תלות ולנפץ את הבועה שהנערים בנו לעצמם בחיי הרחוב או בהרגלים מהבית. ללמוד להיות "תלויים באנשים" וככה ליצור קשרים נכונים עם אחרים ולעמוד על שלהם.

לא מעט פעמים בית הספר מהווה מקור לדיכאון וטראומה, אז למה תוך כדי הטיפול הנערים הולכים לבית ספר?

הנערים הולכים לבית ספר כחלק מתוך חוק חינוך חובה. יש הבדל גדול בין הנערים ברטורנו לבני גילם שבחוץ בגלל שהנוער ברטורנו מעודד לשתף, לפתוח את עצמו ולחשוף את עצמו.

רוב האוכלוסיה ברטורנו מכירים את מערכת החינוך ובתי ספר כדבר שלילי. רוב הנערים מחוייבים להיות שם (צו מבית משפט) ולכן זה בעיה מאוד גדולה ופרוייקט מאוד גדול. המטרות הן להאמין חזרה במערכת ולחזור למוטב מבחינה לימודית.

כל תהליך הגמילה הוא תהליך רגשי חזק בגלל שפתאום אין משהו שמאלחש את הרגשות. לכן בית הספר זה המקום השקט מבחינה נפשית (בלי שאלות רגשיות ועמוקות) לחלק מהאנשים. יש גם נערים שאפילו אחרי שנה בטיפול עדיין לא מתרגלים לבתי ספר אבל הם יחסית מעטים.

האם יש לרטורנו תנאי קבלה? אם כן, מה הם?

כל הפניה שמתקבלת עוברת דרך הצוות המקצועי. אם יש מכור שפגע במישהו בסביבה שלו הם לא מקבלים אותו כדי לא לסכן אחרים. בעיות של אלימות ובעיות פסיכאטריות גם הם בעיות של סכנה ולכן גם אנשים עם הבעיות הללו פחות מקבלים. הנערים צריכים להיות עם יכולת, מוטיבציה, וקבלה לטיפול. נער עם צו פלילי (נערים שנפתח להם תיק) יש להם בחירה בין תהליך שיקום לכלא אז בדרך כלל הם הולכים לטיפול. צווי רווחה- אנשים שיש בהם סיכון להידרדרות ויודעים שמעצמם הם לא יחזיקו, מחייבים אותו להיות במוסד. מי שאין לו מוטיבציה, לא יכול להיות במוסד כי הוא ינסה לברוח (רטורנו הוא לא מוסד פיזית סגור עם גדרות תיל, הוא נחשב מוסד פתוח) ולא ישתף פעולה. למרות שמראים לזה סבלנות אי אפשר להתעלם מזה ולכן מעבירים הרבה פעמים את המקרה והצו חזרה לבית משפט.

רגע של קושי:

הנערים באים עם דימוי עצמי נמוך ואחד האתגרים הגדולים זה לגרום להם קודם כל להאמין בעצמם, ללמוד להתמודד עם אנשים שקשה להם מולם ומזכרים להם אנשים אחרים שפגעו בהם ולגרום להם לצאת עם אגו למעלה.

רגע של סיפוק:

לראות את ההבדל בין ההתחלה של נערים בבית ספר שמתקשים או שונאים מקצוע מסוים לבין הרגע שהם מצליחים בו. גם לראות נערים שאומרים שהם לא יעשו בכלל בגרות אבל בסוף מסופקים מספיק ועושים את זה.

סיפור משמעותי:

יוסי שישמן: נער שבא עם סטייל של עבריין מאיזו שכונה ברמלה, הוא היה בעייתי ובהתחלה לא שיתף פעולה בכלל. הייתה לו פוזה של גאנגסטר והוא לא כל כך ידע לקרוא ולכתוב. בסוף הנער סיים טיפול ו12 שנות לימוד מה שהוא עדיין מתגאה בו, הוא היה במכינה קדם צבאים שרוונה רמון פתחה. לא הסכימו לגייס אותו בהתחלה בגלל הרקע שלו. הוא לא הסכים לוותר ונשאר עוד חצי שנה במכינה. אחרי זה הוא הלך לחוות השומר. הוא פגש בעקבות המכינה את רובי רבלין וסיפר על הסיפור שלו ועל ההתגלגלות שלו. היום הוא קצין.

רגע של תסכול:

לראות את הנערים נחלשים אחרי תקופה של עליה: מוותרים לעצמם ולא קמים בבוקר. לראות בן אדם שמעדיף להתמודד עם תוצאות (עונשים) במקום עם התהליך. לראות נערים שנושרים. אחד הדברים הכי קשים זה כשהנערים נכנסים ללב אבל אז הולכים בלי שמספיקים לתת להם את כל הכלים.

איך הדת באה לידי ביטוי בעמותה?

רטורנו נחשב מקום דתי אבל לא מאוד מחייב (היום בנות גם לא חייבות חצאית כל עוד זה בגבול הטעם הטוב) הסממנים הדתיים הם שמירת שבת וכיפה לבנים. לנוער הדתי יש בעיקר 2 מקומות 1 זה רטורנו והשני זה מלכישוע בצפון שהוא עם אופי שונה ושיטה שונה.

מה למדת על החברה הישראלית במהלך העבודה שלך ברטורנו?

יש הרבה אנשים שקופים במדינה שלא רואים אותם מספיק. גם אחרי כמה שנים ברטורנו לראות נער זרוק ברחוב עדיין גורם לי להרתע. לראות אנשים שונים מאיתנו עם חינוך שונה גורם לדחייה כלשהי. כל כך קל

לנערים להיות ברחוב ולהיות אנשים שקופים. בכלליות אני חושבת שצריך יותר לשים לב לאנשים השקופים, לתת איזו מילה טובה או משהו שירגישו שרואים אותם. זה יכול לשנות כל כך הרבה.

מה חשוב לך לומר לנו, בני הנוער?

חשוב להיות ערנים ולשים לב אחד לשני- לראות אם בן אדם פתאום מתנהג שונה. גיל ההתבגרות גורם להרבה טריגרים ויש הרבה דברים שעלולים לפגוע. צריך לשים לב ולראות אם משהו במצוקה אפילו רק ברמה של לשאול מה שלומך וכדומה וכמובן לא לשמור דברים בבטן.

האם יש דרך שבה בני הנוער יכולים לעזור לעמותה?

בגלל הבעייתיות והאנונימיות של הנערים והנערות אין כל כך הרבה איך לעזור אבל לפעמים בעבר (לפני הקורונה) היו התארגנויות בחגים כדי לשמח ולתת. בתקופה האחרונה זה פחות קורה.

ראיון עם שמואל - רכז בית ספר ברטורנו:

מה התפקיד שלך ברטורנו?

רכז בית הספר - אחראי על המשמעת של הנערים בקהילת רטורנו בזמן בית ספר. מקשר בין כולם יעצות רכזות.

מדוע בחרת לעבוד בתחום הזה? ולמה דווקא ברטורנו?

בחרתי לעבוד בתחום הזה, בגלל שאני טוב בזה וזה ממלא אותי. והטיפול מהווה חלק מרכזי בחיים שלי. אני בחור נקי שהתאשפז ברטורנו בעבר, חוויתי את הטיפול הזה כחוויה הכי משמעותית ומשחררת שהייתה לי בחיים. הוא הרגשתי בטוח, ועברתי תהליך פנימי משמעותי.

לדעתי הסיבה שאני עושה את העבודה שלי כל כך טוב היא כי עברתי את זה כבר. האלמנט הכי חשוב הוא אלמנט של הזדהות. אני יודע מה מטופלים עברו ויכול להבין אותם ולהזדהות איתם.

רגע משמעותי ומספק:

כשאחד המטופלים סיים את הטיפול ופנה אלי לעזרה למרות שהוא לא קשור אלי. זה אומר שאני זה שהשפיע עליו המון. אני עושה הרצאות עם סיפור החיים שלי ומסקנות מהחיים וזה גם מספק אותי להראות את זה לאנשים ולראות את ההשפעה שיש לי על אנשים.

רגע של תסכול:

כשאתה משקיע ממש ומלווה בן אדם במשך אפילו שנה (מלא- פיתוח קשר עמוק וטונות של השקעה) ואז הנער בורח, נופל או מסיים את הטיפול בצורה שלילית.

האם אתה מאמין בערכים שהעמותה דוגלת בהם?

אני מאמין בכל הערכים שהעמותה מציגה.

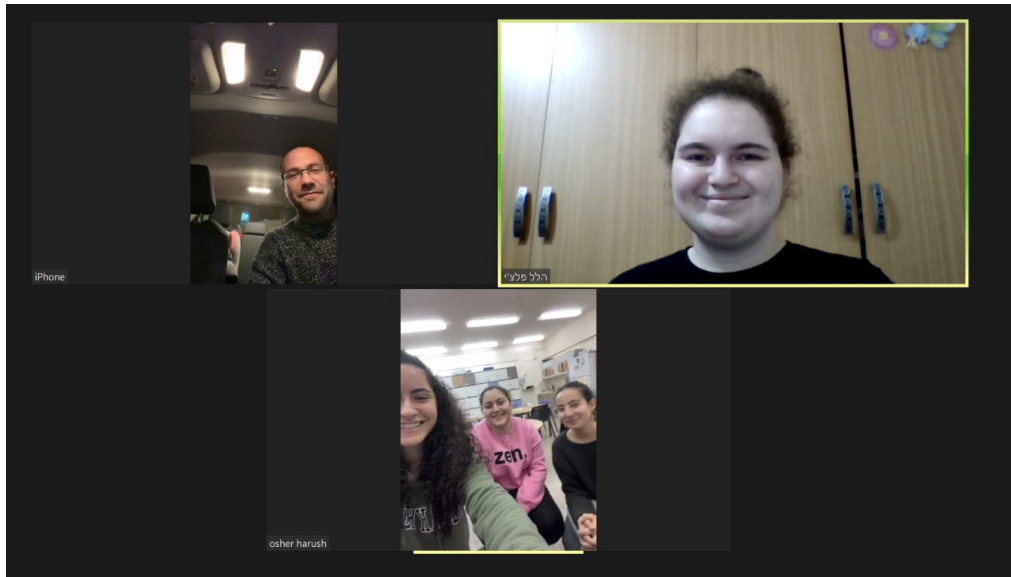
קל להיגמל מסמים ברטורנו, אבל בעיקר מלמדים אותם איך להמשיך ולא להתייאש, איך לנהל את עצמך במערכת יחסים עם אנשים אחרים, לבחון מפגשים חברתיים, לסדר את המיטה בבוקר. אלו דברים בסיסיים שלא קיימים אצל מטופלים שבאים למוסד, הם קודם חושבים על עצמם ובמהלך הטיפול הם לומדים איך לחיות.

צפיה מהחברה:

אנשים מאוד שיפוטיים כשהם רואים מישהו מתמודד עם בעיה קשה. כשאתה לומד להכיר את האנשים האלה ברמה האישית הכל נהיה הרבה יותר מורכב. לא לשפוט על פי מה שאנחנו רואים במבט ראשון.

מסר לבני הנוער:

אסור לפחד להגיד מה שאנחנו מרגישים ולא להיכנע לאגו. הרבה יותר קל לעבור קושי כשיש עוד אנשים לידך.

תמונה עם שמואל

ראיון עם לי' - נערה ברטורנו: **כמה זמן את ברטורנו?**

אני ברטורנו שנה וחצי - שלושה חודשים באישפוזית ועוד שנה וחודשיים במכון.

תספרי על עצמך כמה שאת מוכנה - על העבר שלך, על השימוש, מה את אוהבת לעשות...

השתמשתי בסמים. הייתה לי ילדות לא כל כך פשוטה, שהיתי במסגרות של בתי חולים פסיכיאטריים וכדומה. לא הייתי נמצאת הרבה בבתי ספר, הסתובבתי בחוץ. אני מאוד אוהבת לכתוב וחיות. בעבר הייתי בקשרים לא טובים ומאוד פוגעניים שגם עזרו והובילו אותי לשימוש. גדלתי במשפחה חרדית והרגישתי שזה לא טוב לי. היה לי קשה ולא טוב בבית ועברתי שם טראומה.

האם הייתה לך התלבטות להיות ברטורנו?

הייתה לי התלבטות וחששות להיות ברטורנו. אמרו לי שזה מקום סגור ומוגן ושאסור להשתמש שם, מרכז גמילה. היה לי הרבה חשש, כי לא ראיתי את עצמי חיה בלי הסמים, כי זה מה שעזר לי, אבל בסוף לא הייתה לי כל כך ברירה וזה היה לי מאוד מפחיד. ממש התנגדתי לזה וכשהגעתי לשם הבאתי סמים וזרקו לי את זה.

כמה זמן את נקייה?

היום בדיוק אני חוגגת שנה וחודשיים. אם אני מסתכלת על עצמי אחורה זה נראה לי הזוי שלא הצלחתי להחזיק יום אחד בלי שימוש.

האם את חושבת השימוש מאחוריך?

אני לא מרגישה שזה מאחורי ואני חושבת שזה ילווה אותי כל החיים. אני פוחדת לחזור לזה ופחדת שברגע שהיא תיגע בזה היא תחזור לזה. כואב לי להיזכר במי שהייתי ושזה ברור ילווה אותי בהמך החיים שלי. קשה לי הידיעה שמבחינה חברתית אני לא אהיה כמו כולם כשאנשים יצאו למסיבות ומועדונים ואני לא אוכל, כי לא רוצה לחזור לסמים.

מה היא מרגישה שרטורנו מעניקים לה?

אני מרגישה שרטורנו נותנים לי הרבה חום ואהבה. אני מרגישה מוגנת ובטוחה ושזה בית שמקבלים בו אותי בלי תנאים לא משנה מה הייתי ומי אני עכשיו או מה עברתי. עוזרים לי לעבוד על כל מיני קשיים שיש לי. גם עכשיו כשאני כבר כמעט רגל בחוץ יש לי ליווי לבחון ולא ישר מעיפים אותי. דואגים שיש לי מקום בטוח גם בחוץ.

אני לא האמנתי שאעשה בגרויות ואצליח ללמוד וברטורנו נתנו לי הרבה כלים ועוד שעות ומורות טובות ואיבחנו אותי ועשו הכל כדי שאצליח בבגרות.

זה בא בשלבים ואני בשלב מאוד מתקדם אז יש לי את האופציה לצאת לבחון ולדבר ולהתקשר. אם משהו מציף אותי מתמיד יש לי עם מי לדבר ומי שיעודד אותי.

מה גרם לך לשנות את דעתך על השהות ברטורנו?

הגעתי לרטורנו על צו, אז גם אם ברחתי משטרה החזירה אותי וממש לא רציתי את זה, אבל לקראת גיל שמונה עשרה התחלתי להבין את החשיבות של זה וזה שהזמין לא טוב בשבילי ושאלם אני סתם אצא משם אני אחזור להשתמש. החלטתי לתפוס את עצמי בידיים ולהישאר ברטורנו גם אחרי שהורידו לי את הצו והתחלתי ממש להיכנס לטיפול.

אני מרגישה שזה ממש נס שנשארת במקום הזה. אני חושבת שאפשר לעבור את זה ואם ממש רוצים אפשר להתחיל חיים חדשים. זה מקום שתומך בכל אחד והצוות מדהים ויש אנשים מדהימים.

יש דרך שבה אנחנו, בני הנוער, יכולים לעזור לעמותה?

אני לא חושבת שזה נכון, כי הטיפול הוא מאוד אישי ופנימי ולנוער אין הרבה מה לעשות. המקום מאוד סגור ואנונימי. יש הרבה נערים ונערות שגם לפי החוק אסור לפרסם את זה ולא כולם רוצים שידעו שהם ברטורנו.

מה את מאחלת לעצמך?

אני מאחלת לעצמי שגם אחרי רטורנו יהיה לי טוב בהמשך ושאוכל להגשים את החלומות שלי, ולא להיסחף אחרי חברים אחרים שידרדו אותי חזרה לסמים, שאמצא לעצמי סביבה טובה וחברים טובים.

מהראיונות הגענו למספר מסקנות ותובנות:

- השימוש הוא לא הבעיה, אלא הבעיה היא מה שהביא לשימוש.
- להתמיד ולא ליפול לתאוות, כי ממש קל ליפול כי זה מפתה.
- חשוב לשים לב לאנשים סביבנו ואם ישנה בעיה אז לתת לה יחס ומקום.
- ראינו שניסיון התמכרות בעברו של המטפל מייעלת לו את העזרה והתמיכה שהוא יכול להעניק למטופלים, כי הוא באמת יודע איך זה להיות בנעליים שלהם.
- לא לשמור דברים בבטן, לשתף ולא לפחד להיחשף.
- רטורנו זה לא מרכז גמילה - זה בית ספר לחיים.

למדנו מהראיונות דבר שלא למדנו מהחלק הספרותי - חייבת להיות למטופל מוטיבציה על מנת שהטיפול יצליח, בלי מוטיבציה הטיפול לא עובד ועלול להיפסק באמצע.

שלב שלישי: רפלקציה אישית

הלל פלצי-

במהלך הסקירה הספרותית הופתעתי לגלות כי מגמת השימוש באלכוהול בקרב תלמידי י"א הוא במגמה יציבה ולא עולה, מכיוון שככל שהשנים עוברות כך לדעתי בני הנוער יותר חשופים לסמים ואלכוהול. במהלך הראיונות התחדש לי כי במוסדות גמילה לא רק עוזרים להיגמל, אלא גם מנסים להכין אותך ולטפל בך נפשית לחיים שאחרי הגמילה ומלמדים אותך איך לשמור על עצמך משימוש נוסף בעתיד. בעקבות הראיונות אני מרגישה יותר הבנה של מה קורה בתהליך הגמילה. אחת התובנות שעלו לי לאחר העבודה היא ההבנה שכל דבר טראומטי יכול להוביל להתמכרות ועל מנת למנוע זאת, במקרה של טראומה או דיכאון צריך לטפל בזה. מטרות העמותה הן לעזור למטופלים להתמודד עם העבר ולתת להם כלים לעתיד שונה וטוב יותר ואני מסכימה איתן, כי הן משנות חיים ומשמעותיות מאוד עבור המטופלים. במהלך העבודה למדתי על עצמי שאני יכולה לשנות את עתיד לי בחירותי. ערך שהייתי רוצה לקדם בזכות הסקירה הספרותית והראיונות הוא מודעות ועירנות כלפי הסובבים אותנו.

אושר הרוש-

במהלך הסקירה הספרותית על רטורנו התחדש לי כך שישנה תוכנית האפשרות להיכנס להליך גמילה בפיקוח בית-המשפט כחלופת מאסר, ויש תנאים לתוכנית הזאת. הפתיע אותי כך שיש תנאים לתוכנית מלכתחילה בגלל שחשבתי שאמורים לקבל את כולם ולתת לכל אחד הזדמנות לשוב ממעשיו הרעים -לתת לו את האפשרות לתיקון. אך אחרי הראיונות התברר לי שיש גם תנאי קבלה לרטורנו. לא כל אחד יכול להתקבל וזה ממש הפתיע אותי אך מהר מאוד רותי מנהלת ביה"ס הסבירה לי שהתנאי קבלה נועדו כדי לבדוק האם אותו אדם שמגיע לרטורנו מגיע מוכן להתחייב ונראה שיש לו מוטיבציה ונכונות לתהליך, מה שמיד עשה לי סדר, הצלחתי להבין והסכמתי עם כך מאוד.

עם הריאיון עם שמואל הבנתי עד כמה זה שהוא עבר את התהליך משפיע על עזרתו למטופלים ברטורנו, יש לו את ההבנה לגבי מה שהם עוברים מפני שהוא עבר זאת בעבר ובכך בעצם הוא יכול לנתב את הדברים שלמד בעברו לעזרה, הבעת תמיכה והתייעצות עם המטופלים.

אני מסכימה עם ערכי העמותה שהם: כנות, פתיחות ונכונות מפני שבלי אותם ערכים התהליך לא יוכל לצאת לפועל מלכתחילה מפני שאותם נערים ימצאו פריצות וינסו לברוח ולהתחמק וכך רטורנו לא תוכל להיות שם בשבילים ולספק בשבילם את מה שהמטופלים צריכים כמו- תמיכה, מקום מפלט וכדומה.

בעקבות הראיונות וסקירת הספרות אני מרגישה שהכי חשוב ורלוונטי לקדם בקרב אנשים ובפרט בקרב בני הנוער זה להיות ערניים לסביבה ולשים לב אחד לשני.

מפאת הטריגרים שמתעוררים בגיל ההתבגרות, צריך לשים לב אף יותר לבני נוער. בעקבות הראיונות למדתי עד כמה לקחת אחריות ברמה האישית, אפילו קטנה ביותר כמו לשאול את אותם בני נוער המצויים בסערת רגשות ומרגישים שקופים לשלומם -הדבר יכול לחולל שינוי גדול בגלל התחושות של אותם נערים, ההתייחסות אליהם אפילו הקטנה ביותר יכולה להוביל לשינוי ולייעל את המצב.

ליה הרוש-

במהלך הסקירה הספרותית התחדשו לי תובנות על התמכרויות שונות, כמו סמים ואלכוהול ואוכל שהתוצאה שלהן היא קיצונית מאוד ולמרות זאת אפשר לשנותה. בנוסף, התחדש לי שאפשר להתמכר לכל דבר!! הבנתי כמה רטורנו משפיעה על אנשים- בראיונות של לי ושל שמואל- מבחינות רגשיות ונפשיות, באמת מתייחסים אליהם ונותנים להם מקום. מכוני גמילה שונים (ורטורנו בפרט) נותנים כלים ואפשרויות למידה ושיפור החיים בהמשך הדרך, לא אומרים להם רק 'זה מוכן ובו נגמלים...' אלא לוקחים אותם ברצינות והולכים איתם יד ביד. מהראיונות עם שמואל ועם לי חודש לי הקושי הרב שיש למכורים להיגמל. זה לא פשוט בכלל וזה דורש דרך ארוכה עם המון תמיכה ואהבה שמקבלים ברטורנו. התחדד לי ה"יתרון" שיש לשמואל, בגלל שהוא חווה בעבר את מה שהמטופלים חווים, שמואל יכול להבין אותם יותר טוב מאנשי צוות אחרים כי הוא יכול להזדהות. למדתי מלי להסתכל לאחור ולהעריך את מה שעברתי, כמו שהיא מעריכה את הדרך הקשה שעברה ולא לוקחת דברים כמובנים מאליהם.

למדתי על עצמי שאני יכולה לשנות מה שאני רוצה כל עוד הרצון שבי חזק וגדול.

שרון דב"ש-

בגדול כל מה שעשינו בעבודה היה חדש ומעניין עבורי. אף פעם לא יצא לי להתעמק בעולם של סמים או ניקוי מסמים ובכללי התמכריות. למדתי גם בכללי על רטורנו שהיא עמותה מאוד מרשימה לדעתי שהתחברתי להרבה מהערכים שלה. לדוגמא זה שהם מנסים ליצור אורח חיים רגיל תוך כדי הגמילה ולא רק משחררים את אלו שסיימו להיגמל מחוץ למכון. גם זה שהם מעודדים קשר בין אנשים וליצור קשרים בריאים זה מאוד חשוב ומאוד טוב לדעתי.

תוך כדי העבודה ובעיקר בראיונות זה חידד לי עד כמה מעניין אותי כל הנושא של פסיכולוגיה וללמוד איך לעזור לאנשים גם כשזה לא קרוב לעולם שלי. השיחה עם הילדה האנונימית בכלל ממש היה רגשי כי זה לשמוע סיפור אישי של מישהי שלא קל לה והיא מוכנה לדבר על זה.

אני חושבת שאולי יום אחד אני ארצה לעזור לאנשים בצורה כזאת אבל אני גם חושבת שהדבר שהכי למדתי בעבודה ואני אקח אותי להמשך זה לא להתעסק בלי ידע מוקדם או ניסיון בדברים כאלה אישיים וקריטיים.

שלב רביעי: תוצר

מצגת של התוצר

שלב חמישי: רפלקציה קבוצתית

בהתחלה כשהובאה לידנו העבודה על העמותות חשבנו לעשות אותה על עמותות התומכות בקהילה או בחברה, אך הנגישות הייתה מעט בעייתית בעבורנו. לבסוף בחרנו בעמותת רטורנו בגלל הזמינות- אמא של הלל, רותי, עובדת בעמותה מה שהשיג לנו נגישות רבה יותר למידע מבפנים וכך גם יכולנו לחקור ולתקשר עם העמותה בצורה טובה יותר.

במהלך התהליך כולנו היינו שותפות בלי יוצא מן הכלל ובזכות הקרבה של הלל לעובדת העמותה- רותי מנהלת ביה"ס, הלל הייתה המתווכת בינינו, חברות הקבוצה לבין עובדי העמותה- כך שדיברה עם אימה שהייתה גם כן מתווכת ושתייהן עשו את עבודתם נאמנה.

כמו כן, במהלך העבודה היו גם קשיים. הקשיים שבהם נתקלנו היו כך שלפעמים היה חוסר זמינות מצד כולן, אך התמודדנו איתם בצורה טובה ובזמנים שבהם עבדנו- עבדנו בצורה טובה ויעילה. קושי נוסף הוא שאנו מצויים בתקופת קורונה ומכך נשללה מאיתנו היכולת לבקר בעמותה ולקיים שם את הראיונות פנים אל פנים עם עובדיה, אך גם לכך מצאנו פתרון, ערכנו את הראיונות בזום תוך התעניינות ויעילות רבה.

בדיעבד היינו משנות את האופן שבו התנהלנו שהיווה חסרון. מורגש שלעיתים קצת "מרחנו" את משך העבודה ויכולנו לסיים מוקדם יותר אך זמינות כלל הבנות ללא ספק השפיעה במובן הזה. אך יתרונות הקבוצה גברו על חסרונותיה ללא ספק. היתרונות שניכרו בעבודה המשותפת הן שידענו לחלק את העבודה כך שכולן ידעו מה נדרש מהן לעשות ומילאנו את עבודתנו על הצד הטוב ביותר ובזמן המפגשים עבדנו ביעילות רבה. יתרון נוסף הוא כך שדנו בנושאים השונים בעבודה מה שעזר לנו למקד את מה שרצינו להעביר.

ביבליוגרפיה:

1. אודות - רטורנו - מרכז לטיפול ומניעה בתחום ההתמכרויות השונות. אתר רטורנו. [קישור](#).
2. גיל-עד, ה' (2020). "אם בית המשפט היה מכריח את יולי להישאר כאן, אולי הסוף היה אחר". אתר ynet. [קישור](#).
3. גמילה מסמים קלים | גמילה מסמים קשים. אתר villa matrix. [קישור](#).
4. חי בלילה (2021). "איליה צילם את יולי עירומה ומחרחרת ולא עשה כלום. הוא רצח את הבת שלנו". אתר mako. [קישור](#).
5. כדורי, א', נגר, ג' (2019). "אלימות, סמים ואלכוהול - תמונת מצב לאומית 2019". אתר המשרד לביטחון פנים. [קישור](#).
6. לוי, ל' (2020). "הסמים, הכלא והאוכל: הסיפור המדהים של גיא זמורה". אתר nrg. [קישור](#).
7. מחוון מושגים באזרחות. מאתר ישיבה תיכונית חיספין. [קישור](#).
8. רטורנו (ע"ר) | עמותה. אתר גיידסטאר. [קישור](#).